

لهجة أهالي بكرة مقارنة باللغة الفارسية الرسمية (دراسة تطبيقية)

لهجة أهالي بكرة مقارنة باللغة الفارسية الرسمية (دراسة تطبيقية)

ا.م.د امير كاظم الكلابي

جامعة الكوفة / كلية الادارة والاقتصاد

قسم السياحة

Ameerk.alshawerdi@uokufa.edu.iq

ا.م.د اياد محمد حسين

جامعة بابل / مركز بابل

للدراسات الحضارية والتاريخية

Ayadhussain69@yahoo.com

الباحث / علي حكمت عبد الرحيم

كلية اللغات قسم اللغة الفارسية

assad16532@gmail.com

الكلمات المفتاحية: اللغة الفارسية الفصحى ، الكوردية الفيلية، الكوردية الايلامية، لهجة اهالي بكرة ، التغييرات اللهجية.

كيفية اقتباس البحث

حسين ، اياد محمد ، امير كاظم الكلابي، علي حكمت عبد الرحيم ، لهجة أهالي بكرة مقارنة باللغة الفارسية الرسمية (دراسة تطبيقية) ، مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، تموز ٢٠٢٤، المجلد: ١٤، العدد: ٣ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered مسجلة في

ROAD

Indexed في

IASJ

Journal Of Babylon Center For Humanities Studies 2024 Volume:14 Issue : 3

(ISSN): 2227-2895 (Print) (E-ISSN):2313-0059 (Online)

The dialect of the people of Badra compared to the official Persian language (comparative study)

Professor Dr. Ayad M. Hussain
University of Babylon Babylon
Center For Cultural and Historical
Studies

**Professor Dr. Ameer Kadhum
Abbas** , University of Kufa /
Faculty of Administration and
Economics, Department of Tourism

**Researcher Ali Hikmat
Abdul Rahim**, Department
of Persian Language

Keywords : standard Persian language, Philic Kurdish, Elamite Kurdish, Badrei dialect, accent changes.

How To Cite This Article

Hussain, Ayad M. , Ameer Kadhum, Ali Hikmat Abdul Rahim , The dialect of the people of Badra compared to the official Persian language (comparative study), Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, July 2024, Volume:14, Issue 3.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract:

The dialect of the people of Badra is one of the Iranian dialects that is closely linked to the classical Persian language due to the Aryan roots of its speakers, who are members of the Faili Kurdish nationality, and the geographical location of this city adjacent to the Iranian city of Ilam, which is inhabited by members of the same nationality. This dialect is popular among the nationalities living on the Iraqi side and on the other side of Elam province. This research is a comparative study of the dialect of Badra, which is one of the local dialects of Iraq common in the city of

Badra, one of the cities of the Wasit province of Iraq, which is located on the border of Iraq and Iran, and the standard Persian language. This dialect has many similarities with the Southern Kurdish dialect (Elam) and Standard Persian.

Therefore, in this research, an attempt has been made to examine this dialect as one of the Iranian dialects, which, despite the dialectal changes in it, many phonetic, grammatical and semantic aspects, are still connected with standard Persian. In this research, the researchers try to express the phonetic, grammatical, and semantic differences and similarities with standard Persian language, and to record samples of this dialect and compare them with standard Persian language, to a field sample with (native speakers) of it. They relied on the region. The obtained results show that the Badra dialect has undergone phonetic changes and evolutions and has slightly moved away from the standard Persian language. In addition to the influence of Arabic pronunciation on this dialect, it is due to the residence of its speakers and their influence from the Arabic environment of Iraq.

المخلص :

تعد لهجة أهالي بكرة إحدى اللهجات الإيرانية التي ترتبط مع اللغة الفارسية الفصحى ارتباطاً وثيقاً بحكم الجذور الآرية للمتحدثين بها إلا وهم أبناء قومية الكورد الفيلية، والموقع الجغرافي لهذه المدينة المحاذي لمدينة إيلام الإيرانية والتي يقطنها أبناء القومية ذاتها. وتعد هذه اللهجة راجحة بين القوميات الكوردية الفيلية الساكنة في الجانب العراقي والطرف المقابل لها في مدينة إيلام الإيرانية. يرمي هذا البحث إلى دراسة لهجة أهالي بكرة من الكورد الفيليين والتي تعد إحدى لهجات مدينة بكرة الواقعة في محافظة واسط العراقية والقريبة من الحدود الإيرانية ومقارنتها باللغة الفارسية الفصحى. ومن هنا يحاول الباحثون في بحثهم هذا إلى دراسة التغييرات اللهجية لهذه اللهجة بوصفها إحدى اللهجات الإيرانية وتسليط الضوء على الجوانب الصوتية والنحوية والدلالية ومقارنتها باللغة الفارسية الفصحى. وتم تسليط الضوء على دراسة أوجه التشابه والاختلاف بين هذه اللهجة واللغة الفارسية الفصحى بالتركيز على هذه الجوانب الثلاث، من خلال مسح ميداني وتسجيل نماذج من مفردات هذه اللهجة من المتحدثين الأصليين بها ومن ثم تحليلها ومقارنتها. وقد استنتج الباحثون أن هذه اللهجة قد تعرضت لتغييرات صوتية ونحوية وابتعدت قليلاً عن الفارسية الفصحى، فضلاً عن تأثير اللغة العربية عليها بحكم سكن واحتكاك الناطقين بها مع العرب من أبناء المجتمع العراقي في تلك المنطقة. وقد توصل الباحثون إلى أن هذه اللهجة أوجه تشابه كثيرة مع اللهجة الكوردية الجنوبية الأيلامية واللغة الفارسية الفصحى.

بررسی تطبیقی گویش بده ای با زبان فارسی معیار

چکیده فارسی :

گویش مردم بده یکی از گویش های کوردی - ایرانی است که به دلیل، ریشه آریایی گویشوران آن که از قومیت کرد فیلی هستند و موقعیت جغرافیایی این شهر که مجاور شهر ایلام که محل سکونت افراد هم‌نژاد آنها قرار دارد، پیوند تنگاتنگی با زبان فارسی معیار دارد. این گویش در میان ملیت‌های ساکن در طرف عراقی و آن طرف استان ایلام رواج دارد. تحقیق حاضر به بررسی مقایسه ای گویش بده ای که یکی از گویش های محلی عراق رایج در شهر بده و یکی از شهرستان های استان واسط عراقی که در مرز عراق و ایران قرار می گیرد با زبان فارسی معیار. گویش این مردم با گویش کردی جنوبی (ایلامی) و زبان فارسی معیار شباهت های زیادی دارد.

از این رو، در این پژوهش تلاش شده است تا این گویش به عنوان یکی از گویش‌های ایرانی که با وجود تغییرات گویشی در آن، جنبه‌های آوایی، دستوری و معنایی فراوان، همچنان با فارسی معیار پیوند خورده است، بررسی شود. پژوهشگران در این تحقیق سعی می کنند که تفاوتها و شباهتهای آوایی، دستوری، و معنایی با زبان فارسی معیار بیان کنند و برای ثبت نمونه هایی از این گویش و مقایسه آنها با زبان معیار فارسی، به نمونه ای میدانی با افراد (بومی زبان) از آن منطقه تکیه کردند. نتایج به دست آمده نشان میدهد که گویش بده ای دچار تغییرات و تحولات آوایی شده است و از زبان فارسی معیار کمی فاصله گرفته است. همچنین « به سبب ارتباط نزدیک این مردم باکشور عراق، واژگان عربی زیادی نیز در آن دیده میشود» کریمی دوستان، غلامحسین ۱۳۸۰ : ۳ و به این دلیل تاثیر تلفظ عربی روی برخی از واژگان این گویش به دلیل سکونت سخنگویان آن و تاثیر پذیریشان از محیط عربی کشور عراق نمایان است.

واژگان کلیدی : زبان فارسی معیار ، کوردی فیلی ، کوردی ایلامی ، گویش بده ای ، تغییرات گویش ای

مقدمه:

« کردی زبانی است که در ایران، عراق ، سوریه ، ترکیه و قفقاز تکلم میشود و دارای گویش‌های متعددی است. گویش های کوردی همه از دسته گویش‌های ایرانی غربی هستند « کریمی دوستان، غلامحسین ۱۳۸۰ : ۱ «علت حضور طوایف کرد در شمال شرق کشور کوجب اجباری آنها با جاه‌آیی

غير از موطن اصلیشان در طول تاریخ، به دلایل مختلف و به تبع آن، اقامت دائمی آنها در آن مناطق است وگرنه مقر و جایگاه اصلی زبان کُردی کردستان، بخشهای غربی ایران و مناطق هم مرز با این مناطق بوده است؛ و در کشورهای دیگر هم بیشتر در نواحی هم‌مرز با این مناطق سکونت دارند» (حسن امامی - مهدی سبزه: ۱)

زبان کردی گویش‌های مختلفی دارد که در ایران، عراق، سوریه، ترکیه، ارمنستان، روسیه و افغانستان با آن تکلم میشود. در ایران معمولاً زبان کردی در ناحیه‌ی غرب کشور (استانهای آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه، همدان و ایلام و از دوره‌ی باستان رایج بوده است). (همان: ۲)

گویش بده ای یکی از این گویش‌ها محسوب میشود که به کردی و فارسی آمیخته شده و در شهر مرزی بده که استان واسط عراق به استان ایلام ایران متصل می‌کند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. این گویش شباهت زیادی به زبان فارسی معیار دارد و در روش اشتقاق افعال مشترک میباشد اما در تلفظ بعضی واژه‌ها کمی تفاوت میکند. گویش بده ای یک گویش گفتاری و نانوشته است، و فقط بین کاربران آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. این گویش با کردی ایلامی مشترکات زیادی دارد، و در آن واژه‌های زیادی در گویش‌های فارسی باستان (پهلوی و اشکانی) یافت میشود. برخی از بزرگان شهر بده می‌گویند که ایرانیان در دوران (افشاریه، قاجار) برای تجارت به بده می‌آمدند یا از دست مقامات حاکم ایران فرار میکردند، به همین دلیل به این شهر پناهنده شدند و بده آن وقت جای تبعید کنندگان بوده است. در مورد این گویش مطالعات کمی صورت گرفته است، و پژوهشگران بر آن است که گویش بده ای در عراق یکی از گویش‌های ایرانی اثبات کنند. این پژوهش به سه مبحث و یک نتیجه تنظیم شده است.

مسأله تحقیق

ملیت‌های زیادی که هزاران سال در داخل کشور عراق زندگی می‌کردند وجود دارند. از جمله این ملیت‌ها می‌توان به کردی فیلی اشاره کرد که در مناطق هم‌جوار ایران مانند منطقه بده و جصان در عراق و استان ایلام در ایران منتشر میشوند. پژوهشگران پس از مطالعه و برقراری ارتباط با سخنگویان این گویش دریافته‌اند که می‌توانند با مردم این ملیت به آسانی به زبان فارسی معیار ارتباط برقرار کنند و این گویش علیرغم تغییرات گویشی که در آن ایجاد شده است هنوز به زبان فارسی معیار نزدیک است. پژوهشگران در تلاشند تا این گویش را با زبان فارسی

معیارمقایسه کنند و شباهت ها و تفاوت های آن را بررسی کنند تا ثابت کنند که گویش بده ای رایج در عراق یکی از گویش های ایرانی است.

پیشینه و ضرورت تحقیق

محققان هیچ مطالعه قبلی در مورد گویش مردم شهر بده عراق نیافتند و به منظور جمع آوری داده‌ها، پژوهشگران آنها را به صورت میدانی بر اساس نمونه های ثبت شده جمع آوری کردند، سپس با زبان فارسی معیار مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. اما به دلیل پیوند این گویش با گویش کردهای ایلام ما را بر آن داشت تا نگاهی به پژوهش هایی که به زبان فارسی در مورد کردی ایلامی نوشته شده است بیاندازیم. از مقالات مهم که در این زمینه نوشته شده است میتوان به مقالات زیر اشاره کرد:

بررسی تطبیقی کردی ایلامی نوشته دکتر کریمی دوستان از جمله مهمترین پژوهش هایی است که درباره ی گویش کردی - ایلامی نوشته شده است. همچنین **بررسی معیارهای رده شناختی گویش کردی ایلام نوشته کرم الله پالیزبان** مقاله حاصل یک پژوهش میدانی است که در شهر ایلام و روستاهای اطراف آن انجام گرفته است. اما مهم ترین منبعی است که در مورد گویش شهر بده که در استان ایلام قرار دارد، کتاب: **کردی ایلامی، بررسی گویش بده اثر دکتر غلامحسین کریمی دوستان** میباشد. ولی تاکنون پژوهشی درمورد گویش مردم بده که در سمت کشور عراق قرار دارد ندیده ایم.

سوال های تحقیق

- ۱- آیا گویش شهر بده عراق با کردی ایلامی و گویش بده ای ایران ارتباط دارد ؟
- ۲- آیا گویش بده ای یکی از گویش های ایرانی است؟
- ۳- چه تفاوت هایی میان گویش بده ای و فارسی معیار وجود دارد؟
- ۴- در کدام مناطق این گویش رایج است؟

فرضیه های تحقیق

در حوزه ی تلفظ واژگانی گویش های فارسی - با توجه به شرایط جغرافیایی مناطقی که این واژگان را به کار می برند، برخی کلمات فارسی بدون کوچکترین تغییری در تلفظ استعمال می شوند، اما در بعضی از مناطق تغییراتی در تلفظ فارسی واژه اعمال می شود.

اهداف تحقيق

- ۱- آشنایی با روابط متقابل ایران و عراق در زمینه‌های فرهنگی و ادبی از گذشته تا عصر حاضر.
- ۲- بیان ارتباط گویش بکره ای با زبان فارسی معیار.
- ۳- شناخت ارتباط متقابل گویش های فارسی با زبان فارسی معیار.

روش تحقيق

« بر اساس ماهیت و روش، تحقیقات علمی را می توان به پنج گروه تقسیم کرد که عبارتند از: تحقیقات تاریخی، توصیفی، همبستگی، تجربی و علی. البته ممکن است موارد دیگری تحت عناوین مختلف بیان شود که زیر مجموعه‌ی یکی از انواع پنجگانه‌ی مزبور تلقی شود؛ مانند تحقیق موردی که زیر مجموعه‌ی تحقیقات توصیفی است.» (حافظ نیا، ۱۳۸۶: ۵۳)

در تحقیقات توصیفی از روش‌های مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و بررسی متون و محتوای مطالب و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده می‌شود. (همان: ۶۰)

نوشتار پیش رو به روش توصیفی - میدانی - تحلیلی، گویش بکره ای با زبان فارسی معیار را بررسی کرده است. گردآوری و تعیین تلفظ رسمی و گفتاری و شیوه‌ی گردآوری داده‌ها از گویش بکره ای نیز از راه پرسش از گویشوران بومی این گویش میباشد.

مبحث اول

۱-۱ گویش و عوامل پیدایش آن :

«گویش در اصطلاح زبان‌شناسی، عبارت است از مجموعه‌ای از ویژگی‌های زبانی که به یک محیط خاص وابسته است و همه‌ی افراد محیط در این ویژگی‌ها مشترک هستند. هر سرزمینی دارای گویش‌های متعددی است که هر کدام ویژگی‌های مختلفی دارند و همه‌ی آن‌ها در مجموع-های از نشانه‌های زبانی که به ارتباط افراد بایکدیگر و فهم کلام آنان کمک مینماید، سهیم هستند.» (ابراهیم، انیس ۲۰۰۳ : ۱۵)

• از جمله‌ی عوامل اصلی پیدایش گویش‌ها میتوان به دو عامل زیر اشاره نمود:

۱- جدایی یک قوم از یکدیگر و پراکندگی آن در محیط جغرافیایی وسیعتر

موانع طبیعی مانند دشت، کوه و دریا باعث ایجاد فاصله میان متکلمان یک زبان واحد میشود. کم شدن ارتباط و تفاوت‌های محیطی و در نتیجه شرایط اجتماعی متفاوت، بسترتغییرات زبانی را نیز تغییر میدهد.

٢- ارتباط با اقوام وملت‌های دیگر از طریق مهاجرت یا جنگ

هرگوش‌های دارای ویژگی‌های برجسته‌ای است که اگر شرایط خاصی برای آن فراهم شود باعث فراتر رفتن آن از زادگاه خویش می‌شود. به طوری که اگر قدرت پاسخ‌گویی به نیازهای سخنگویان خود را داشته باشد، و صرف و نحو و سیستم صوتی و مورفولوژی آن پیشرفت نماید و ابزارهای استفاده کامل و بیان مناسب برای آن فراهم شود، می‌تواند زبان نامیده شود. برای مثال هر یک از گوش‌های عربی را می‌توان به عنوان یک زبان مجزا به شمار آورد، به شرطی که نیازهای زبانی جامعه را برطرف نماید و ساختار پیشرفته‌ی زبانی را دارا باشد. اما اگر گوش از زبان مادری به طور کامل رها نشده باشد و به استقلال نرسیده باشد، هنوز گوش محسوب می‌شود. (هلال، عبد الغفار ۱۹۹۳: ۳۶-۳۷)

٢-١ گوش بده ای : همان گوش کردی فیلی Feyli (کردی فیلی گوش عمده‌ی مردم استان ایلام از جمله طوایف عمده و قدیمی آن است و با اختلافاتی در شهرهای ایلام، مهران، شیروانچرداول، بده و بخش‌های قابل توجهی از جنوب استان مانند دهلران، دره شهر، آبدانان و نیز مناطقی از کشور عراق نظیر مندلی و خانقین و بده رایج است) (حسن امامی - مهدی سبزه: ۵)

٣-١ همخوانها و واکه‌های نظام آوایی گوش بده ای :

از طریق داده‌های جمع‌آوری شده از مردم شهر بده و جسان عراق و مقایسه آنها با گوش مردم بده در استان ایلام، روشن شده است که شباهت‌های زیادی و ارتباط نزدیکی بین آنها وجود دارد، زیرا هر دو طرف از یک ملیت و نژاد هستند، علاوه بر این عامل جغرافیایی که بین این دو شهر طرف عراق و ایران و ارتباط سیستم آوایی آنها به زبان فارسی معیار تعاملات بین آنها نزدیک و آسان کرده است.

٣-١-١ واج‌های گوش بده ای شامل

پالیزبان گوش کردی ایلام را یکی از گوش‌های زبان کردی میدانند و آن را مهمترین گونه‌ی گوش کردی جنوبی در کنار گونه‌های کلهری، سنجابی و لکی قرار می‌دهد. او دستگاه واجی گوش کردی ایلام را متشکل از 35 واج میدانند که شامل 27 واج همخوان و 8 واج نیز واکه است. از نظر او همخوان‌ها و واکه‌ها: p, b, t, d, k, g, q, ʔ, f, s, z, š, ž, x, h, č, j, r, ř, l, í, m, n, ŋ, y, w, ĩ شامل ē, ā, a, u, ü, i, ε, ə : میباشند. با مقایسه‌ی جفت‌های کمینه که نمونه‌هایی در ادامه این پژوهش آورده شده است، مشخص شد که گوش کردی ایلامی همخوان /v/ سایشی، دو را دارد. این همخوان از نظر (پالیزبان، ۱۳۸۰: ۵۶)

به عنوان واج گونه واج / w / شناخته شده است. در حالیکه در گویش بکره ای عراق صدای (v) ندارد و همانند (و) عربی به تاثیر از تلفظ زبان عربی w تلفظ میشود .

۱-۴ وجوه تشابه بین گویش بکره ای با زبان فارسی معیار

۱-۱-۴ کلمات مشترک: گویش بکره ای در بسیاری از کلمات مشابه زبان فارسی معیار است و این کلمات در گویش کردی و گویش کردی ایلامی وجود ندارد چون بعضی از کلمات مشترک است بین فارسی با بقیه گویش های کردی و برخی از آنها کلمات مشترک بین فارسی و گویش ی بکره ای هستند. کریمی دوستان در کتاب خود مینویسد: «گویش های کردی، مانند همه گویش های ایرانی، زیر نفوذ فارسی نو بوده است؛ زیرا فارسی نو، یگانه زبان رسمی، فرهنگی و همگانی تمام ایرانیان از آغاز دوره اسلامی به بعد بوده است و هیچ یک از گویش های ایرانی از نفوذ آن بی بهره نمانده اند. بنا بر این در گویش های کردی، نفوذ فارسی نو کاملاً چشمگیر است و این نفوذ و تاثیر گاهی کهن زمانی تازه است.» کریمی دوستان، غلامحسین ۱۳۸۰: ۱

کلمات مشترک	نوع
گریه، موش، ماهی، گوسفند، مرغ	(نام های مشترک جانوران)
بالا، زیراز، به، تا	حروف اضافه
سال، ماه، روز	قید های زمانی
پدر، مادر، بچه	اعضای خانواده
زن، مرد، دختر، پسر	اسم جنس
مو، ناخن، دندان، اشکم، خون، جگر	اعضای بدن
خوب، بد	صفات متضاد
چرا، چطور	ابزارهای سوال

۲-۱-۴ فعل های مشترک: گویش بکره ای در بیشتر مصادر افعال خود، وساخت فعل گذشته ساده و فعل امر به جز حال استمراری که تابع قاعده حذف و اقلاب که در وجوه مختلف ذکر خواهیم کرد با زبان فارسی مشترک است. نمونه از مهمترین مصادر زمان گذشته و بن حال و امری و ترتیب آنها به شرح زیر است:

مصدر	ستاك گذشته	ستاك حال	فعل امر
گفتن	گفت	گو	بگو
رفتن	رفت	رو	برو
آمدن	آمد	آی	بیا
خوردن	خورد	خور	بخور
زدن	زد	زن	بزن
دیدن	دید	بین	ببین
دویدن	دوید	دو	بدو
گرفتن	گرفت	گیر	بگیر
دادن	داد	ده	بده
بردن	برد	بر	ببر
بریدن	برید	بر	ببر
کشتن	کشت	کُش	بکُش
کشیدن	کشید	کَش	بکَش
مردن	مرد	میر	بمیر
خندیدن	خندید	خند	بخند
خواستن	خواست	خواه	بخواه

۴-۱-۳ اثبات و نفی و نهی : گویش بدره ای با زبان فارسی معیار در اثبات و نفی و نهی مشترک است ، برای مثال:

گذشته مثبت	گذشته منفی	امر	نهی
رفت	نرفت	برو	نرو
دید	ندید	ببین	نبین
خورد	نخورد	بخور	نخور
زد	نزد	بزن	نزن

۴-۱-۴ جمع و تنکیر: گویش بدره ای با زبان فارسی معیار در جمع و تنکیر مشترک است.

مفرد	جمع با نشانه ان
پسر	پسران
مرد	مردان
دختر	دختران
زن	زنان
مادر	مادران
پدر	پدران
معرفه	نكره
مرد ديدم	يك مردی ديدم
نان خوردم	ناني خوردم

٤-١-٥ ضمائر گسسته و پیوسته : ضمائر گسسته و پیوسته در گویش بده ای مانند زبان فارسی معیار هستند، به جز ضمیر (ما) در گویش بده ای (ایما) میباشد. ضمائر متصل نیز مانند فارسی هستند اما مصدر شینی در گویش بده ای زیاد استفاده می شود که در مثال هایی به توضیح آن می پردازیم .

٤-١-٥-١ ضمائر گسسته:

ت	فارسی معیار	گویش بده ای
١	من	من
٢	تو	تو
٣	ما	ایما
٤	شما	شما
٥	او	او
٦	آنها	آنها

١-٢-٢ وجه تفاوت گویش ی بده ای با زبان فارسی معیار:

١-٢-١ تفاوت کلمات: زبان فارسی معیار با گویش بده ای عراق با بسیاری از کلمات تفاوت دارد. نمونه از این کلمات به شرح زیر است :

فارسی معیار	گویش بدره ای
چشم	جیش
شکم	اشکم
برادر	برار
خواهر	خوار
دست	دس
دم	دمب
لاک پشت	کاسه پشت
پشت	قد
پارچه	پرو
دود	دودو

۱-۲-۲ تفاوت افعال :

فارسی	گویش بدره ای
وارد شدن	گذشتن
شنیدن	شنفتن
بالا رفتن	راوستن
گریستن	گریوستن
روشن کردن	گریسیدن
شناکردن	مه لو کردن
خوابیدن	خفتیدن
پاره کردن	کُت کُت کردن
صحبت کردن	حقات کردن
گذاشتن	هشتن
پاک کردن	سریدن

۱-۳-۳ مبحث سوم: فرایندهای آوایی و تفاوت های دستوری و قواعد مخصوص گویش بدره

ای

۱-۳-۱ فرایند ابدال:

گویش بکره ای در سایر موارد با زبان فارسی تفاوت می کند، لغات مشترک بین این گویش و زبان فارسی زیاد است، اما از نظر تلفظ با هم تفاوت دارند مثلا بعضی از کلمات آواهایی را حذف می شوند و بعضی اقلاب می شوند و این با گویش کردی جنوبی (ایلامی) مشترک است. گویش بکره ای در تلفظ سه از افعال اصلی (شدن، بودن، کردن) که با زبان فارسی معیار مشترک هستند تفاوت دارند، زیرا تلفظ آنها به گونه دیگری است.

۱- ابدال مصوت بلند (U) و مصوت کوتاه (o) در فارسی معیار به مصوت کوتاه (e) برای مثال:

بودن - بدن - bedan ، شدن - شدن - šedan

۲- ابدال مصوت کوتاه (a) به مصوت کوتاه (o) :

کردن - کُردن - kordan
و در ترکیب این افعال همان قاعده بالا اعمال میشود (نگاه کردن) یا (پر شدن) یا (راحت بودن)

۳- ابدال مصوت کوتاه (e) به مصوت کوتاه (a) : این فرایند در کلماتی که به (ه) غیر ملفوظ ختم می شوند صورت میگیرد برای مثال:

واژه	تلفظ فارسی معیار	تلفظ بکره ای
پنکه	Panke	Panka
نشانه	nešāne	Nešāna
کعبه	Kabe	Kaba
ستاره	Setare	Setara

۴- ابدال در تلفظ همخوان ها :

تلفظ صامت و در گویش بکره ایبا زبان فارسی معیار تفاوت دارد، در فارسی معیار صامت و (v) تلفظ می شود در حالیکه در گویش بکره ای (w) تلفظ میشود نمونه:

واژه	تلفظ فارسی معیار	تلفظ بکره ای
دیوار	Divar	Diwar
سوار	savar	Sawar
لیوان	livan	Liwan

Diw	div	دیو
-----	-----	-----

۵- ابدال صامت (ب) به (و) :

قبلا اشاره کردیم که گویش بده ای آمیزه ای است بین زبان فارسی معیار و کردی ایلامی است. در زبان کردی و مخصوصا گویش ایلامی کلمات مشترکی بین فارسی و کردی وجود دارد، اما در کردی صدای «ب» به «و» تغییر می شود. حتی واژه های عربی که با فارسی بیگانه هستند و در کردی ایلامی مورد استفاده قرار میگیرند حرف «ب» به «و» تبدیل میشود نیز بر این امر تأثیر گذاشته است.

جدول زیر ابدال صامت (ب) به (و) نشان می دهد:

فارسی معیار	کردی ایلامی	گویش بده ای
آب	آو	آو
باران	واران	باران
آفتاب	آفتاو	آفتاو
ابر	اور	اور
بهار	وهار	بهار
زبان	زوان	زوان
ببر	بوور	ببر
کباب	کباب	کواو

این جدول تأثیر گویش کردی و فارسی بر گویش بده ای نشان می دهد. بعضی از واژگان در گویش بده ای صدای (ب) به صدای (و) عوض می شود.

۱-۲-۳ حذف در گویش بده ای:

حذف فرایند واجی رایج در اغلب زبان ها است که در آن یک یا چند مشخصه آوایی در یک موضع مشخص حذف می شود. این بافت خاص می تواند در یک واژه بسیط داشته باشد یا در اثر یک فرایند ساخت واژه ای همچون ترکیب یا وند افزای ایجاد شود. در گویش بده ای دوگونه حذف هست:

- حذف اوایی : دست- دس ، چشم- چش ، ماست- ماس ، پوست- پوس ، راست- راس ، گرسنه - گسنه ، بیست - بیس

۲- حذف تصریفی: قاعده صرف افعال استمراری در گویش ی بده ای قابل حذف است که به شرح زیر است.

• علامت استمراری (می) به (م) تبدیل میشود:

نمونه: خوردن = م + خور + ضمائر شناسه

مخورم، مخوری صدای (ی) حذف می شود

گرفتن- مگیرم، بردن- مبرم، دانستن- مدانم، خواستن- مخام، دادن- مدم، خوردن- مخورم.

• افعال (گردن، شدن، بدن) به این صورت تصریف میشوند:

الف: گردن/کن / (منم = می کنم)، (کار منم = کار می کنم)

ب: شدن/شو / مشو

دور مشوم = دور می شوم

بدن/با / مبا، معلم مبام = معلم باشم = میباشم

۱-۳-۳ اضافه در گویش بده ای:

گاهی تحت شرایطی یک واحد زنجیری به زنجیره گفتار اضافه می شود، این فرایند را اضافه می خوانیم. در گویش ی بده ای بعضی از کلمات مانند فارسی معیار هستند اما یک یا دو واج به آنها اضافه می شود، مثال:

فارسی معیار	گویش بده ای
شتر	عشتر
شکم	اشکم
شیش	اشیش
دود	دودو
دم	دمب
نو	نوگ

۱-۴ تفاوت های دستوری:

در زبان فارسی جملات تابع قواعد خاصی هستند که فعل در آخر جمله قرار می گیرد، اما گویش بده ای تابع این نظم نیست. گاهی مفعول قبل از فاعل بیاید، مثال:

- علی نان را خورد - فارسی معیار

- علی خورد نان - گویش بده ای، علی نان خورد - گویش بده ای

- محمد بده بازار رفت - فارسی معیار - محمد رفت به بازار - گویش بده ای ، محمد به بازار رفت - گویش بده ای.

۱-۴-۱ چند قاعده مخصوص در گویش ی بده ای :

۱- استفاده از مصدر شینی :

مصدر شینی به طور گسترده در گویش بده ای استفاده می شود چنانکه گفتیم وقت همخوان (ب) به (و) عوض میشود در حرف های اضافه مصدر شینی اضافه می شود .

مثال: (با) تبدیل به (وا)

- کی باهات آمده؟ فارسی معیار

- کی واشت آمده؟ گویش بده ای

از مثال بالا آشنا میشویم که ضمیر شینی درگویش بده ای جای (ه) فارسی به کار می رود ، مثال دیگر :

(بر- ور)

- علی برام آمده (فارسی معیار)

- علی وریشم آمده (گویش بده ای)

اما حرف اضافه (به) هنگام استفاده از آن برای مکان به همان صورت باقی می ماند، اما وقتی مخاطب یا گویندگان را به کار می برد، به (یا) تبدیل می شود و مصدر شینی اضافه می شود و این یک قانون ناهنجاری در نظر گرفته می شود ، به مثال های زیر توجه می کنیم:

• محدودیت مکان

- علی بده باغ رفت - فارسی معیار - علی رفت به باغ - گویش بده ای

- علی رفت به باغ - گویش بده ای ، علی رفت به باغ - گویش بده ای

• ضمیر پیوسته (م- تکلم، مخاطب، غایب، غایب)

۱- اول شخص مفرد (گوینده)

فاجعه به شدم - فارسی معیار - فاجعه شده بده ای ، فاجعه بیشم شده - گویش بده ای

فاجعه شده بیشم - گویش بده ای ، فاجعه بیشم شده - گویش بده ای

علی ازم کتاب برده - فارسی معیار ، علی ازشم کتاب برده - گویش بده ای

٢- اول شخص جمع (گویندگان) :

على به مان گفته - فارسی معیار ، على بیثمان گفته - گویش بدره ای
على ازمان کتاب برده - فارسی معیار ، على ازیثمان کتاب برده - گویش بدره ای
على برده ازیشمان - گویش بدره ای
٣- دوم شخص مفرد (شنونده)

كى بهت گفته؟ - فارسی معیار ، كى بیشت گفته؟ - گویش بدره ای
كى ازت برده؟ - فارسی معیار ، كى ازیشت برده؟ - گویش بدره ای
٤- دوم شخص جمع (شنوندگان)

كى بهتان گفته؟ - فارسی معیار ، كى بیشتان گفته؟ گویش بدره ای
كى ازتان برده؟ - فارسی معیار ، كى ازیشتان برده؟ - گویش بدره ای
مقایسه میان واژگان زبان فارسی معیار و گویش ی بدره ای . کلمات فارسی (اسدی، علیرضا :
٧١-٧٧)

فارسی معیار	گویش بدره ای
/āfarin/ آفرین	/āfarin/ آفرین
/āhan/ آهن	/āhan/ آهن
/āmin/ آمین	/āmin/ آمین
/asb/ اسب	/asp/ نئه سب
/ager/ اگر	/ager/ گر
/āzād/ آزاد	/āzād/ آزاد
/injā/ اینجا	/injā/ اینجا
/āb/ آب	/āw/ ئاو
/kabotar/ کبوتر	/kamotar/ کموتر
/bārān/ باران	/bārān/ باران
/barg/ برگ	/barg/ برگ
/bud/ بود	/bed/ بد
/bardār/ برادر	/brār/ برار
/oftād/ افتاد	/oftād/ افتاد
/xar/ خر	/xar/ خر
/xošk/ خشک	/xošk/ خشک
/xanjar/ خنجر	/xanjar/ خنجر
/xānah/ خانه	/xāneh/ خانه

/xoš/ خوش	/xoš/ خوش
/āseman/ آسمان	/āseman/ آسمان
فارسی معیار	گویش بده ای
/dinār/ دینار	/dinār / دینار
/doxtar/ دختر	/doxtar/ دختر
/do/ ده	/do/ ده
/dāmād/ داماد	/dāmād/ داماد
/digar/ دیگر	/digar/ دیگر
/draxt/ درخت	/draxt/ درخت
/darmān/ درمان	/darmān/ درمان
/dānestan/ دانستن	/dānestan/ دانستن
/dast/ دست	/das/ دس
/došanbeh/ دو شنبه	/došama/ دو شمه
/xordan/ خوردن	/xordan/ خوردن
/xordani/ خوردنی	/xordani/ خوردنی
/xošbo/ خوش بو	/xošbo/ خوش بو
/pāk/ پاک	/pāk/ پاک
/pānzdah/ پانزده	/pānzah/ پانزه
/pārsāl/ پارسال	/pār/ پار
/pariroz/ پریروز	/pērē / به ریز

فارسی معیار	گویش بده ای
/tiz/ تیز	/tiz/ تیز
javān/ جوان	jwān/ جوان
/jān/ جان	/jān/ جان
/xabedeh/ خوابیده	/xoftedah/ خفتیده
/zindah/ زنده	/zindeh/ زنده
/xon/ خون	/xon/ خون
/xandeh/ خنده	/xandeh/ خنده
/raftah/ رفته	/rafteh/ رفته

نتیجه گیری :

از طریق نتایج به دست آمده می توان گفت که گویش بکره ای یکی از گویش های ایرانی است. وجود شهری در حومه استان ایلام به نام بکره این فرضیه را تأیید می کند که برخی از این ساکنان در مراحل مختلف به سمت عراق مهاجرت کرده اند، و این نام، از نام طایفه آنها گرفته شده است و کجا که کوچ میکردند همین نام بر مناطقی که در آن زندگی میکنند صدق میکند. دکتر کریمی دوستان در کتاب خود مینویسد: « کلیه مردم این بخش خود را بکره میخوانند. نام این بخش از این واژه گرفته شده. بکره (بکره) در اصل نام ایلی است که از طایفه های دوسان، علیشروان و هندمینی و چند تیره نژادی دیگر تشکیل شده است» کریمی دوستان، غلامحسین ۱۳۸۰ : ۹

این گویش در بسیاری از واژگان مانند: ماه، گربه، روز، موش .... با آن مشترک است و تغییرات آوایی و دستوری همچون: ابدال، اقلاب، حذف، اضافه نیز در بسیاری از واژگان رخ می دهد. مانند: ابدال مصوت بلند او (U) به مصوت کوتاه (e) مثل: بودن / بدن، ابدال در تلفظ همخوان ها مثل: دیوار / diwar، ابدال صامت ب به و مانند: باران / واران، حذف آوایی مانند: دست/ دس، چشم/ چش، اضافه مانند: دم / دمب، نو / نوگ علاوه بر تفاوتها دستوری همچون تقدیم فعل بر مفعول مانند: علی نان خورد / علی خورد نان، تقدیم فعل بر متمم مانند: محمد به بازار رفت / محمد رفت به بازار که در لهجات ایرانی هم به فراوانی قابل ملاحظه است. این امر در همه گویش ها به دلیل عوامل متعددی از جمله جدایی از یک ملت ودوری از ان واختلاط با ملل وملیت های دیگر، کوچ ونقش عوامل طبیعی مانند کوه، دشت، دریا و مانند آن صورت میگیرد. با این نتایج مشخص شد وجود حذف، ابدال، اضافه در مقایسه ی گویش بکره ای با زبان فارسی معیار و متاثر از بعضی زبان های ایرانی است به ویژه کردی ایلامی که به دلیل همنژادی با این اقوام وارتباط جغرافیایی با ان تاثیر پذیرفته است. اما گاهی در بعض موارد از گویش کردی ایلامی کمی دور و به زبان فارسی معیار نزدیک میشود. با توجه به فرایند های آوایی در گویش بکره ای می بینیم که تاثیر زبان فارسی بر این گویش نمایان است. همانطور که در بعضی اسناد ذکر شد که برخی از شهروندان ایرانی به دلایل مختلف برای زیارت یا تجارت در مناطق مختلف عراق مستقر میشدند و برخی دیگر به دلایل سیاسی از تسلط حکومتی شان فرار می کردند و به بکره می آمدند وزبانشان در این منطقه گسترش یافت. و چون مردم بکره از نژاد کورد فیلی هستند زبان فارسی را به گونه های دیگری تلفظ می کردند واز ان تاثیر پذیرفتند.

لهجة أهالي بدة مقارنة باللغة الفارسية الرسمية (دراسة تطبيقية)

منابع تحقيق:

منابع عربي/

- انيس، ابراهيم: في اللهجات العربية، الطبعة الثالثة، منشورات مكتبة الانجلو المصرية، ٢٠٠٣ م.
- هلال، عبد الغفار حامد: اللهجات العربية نشأه وتطور، الطبعة الثانية، مكتبة وهبه، ١٩٩٣ م.

منابع فارسي/

- اسدي، عليرضا: فرهنگ تطبيقي گویش کردی ایلامی با زبان ایرانی میانه، ١٣٣٢.
- پاليزبان، كرم الله: نظام آوایی گویش کردی ایلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ١٣٨٠.
- حافظ نیا، محمدرضا: مقدمه های بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ سیزدهم، تهران، سمت، ١٣٨٤.
- حسن امامی - مهدی سبزه: مقایسه‌ی نظام آوایی گویش کرمانجی خراسانی و کردی ایلامی.
- زعفرانلو، عالییه کرد: مجله ی زبان شناسی و گویش های خراسان سال یازدهم. (بهار و تابستان ١٣٣١).
- کریمی دوستان، غلامحسین، کردی ایلامی: بررسی گویش بده، تهران، باغ نو، ١٣٨٠.

Research sources:

Arabic resources

- Anis, Ibrahim: On Arabic Dialects, third edition, Anglo-Egyptian Library Publications, 2003 AD.
- Hilal, Abdul Ghaffar Hamed: Arabic dialects, their origins and development, second edition, Wahba Library, 1993 AD.

Persian resources

- Asadi, Alireza: A comparative culture of Ilami Kurdish dialect with Middle Iranian language, 1332.
- Palizban, Karam Allah: Phonetic system of Elamite Kurdish dialect, Master's thesis, University of Tehran, 2010.
- Hafez Nia, Mohammad Reza: Introductions to research methods in human sciences, 13th edition, Tehran, Samat, 2016.
- Hassan Emami - Mehdi Sabzeh: Comparison of phonetic system of Kermanji Khorasani dialect and Ilami Kurdish.
- Zafaranlo, Aalieh Kord: Journal of Linguistics and Dialects of Khorasan, 11th year. (spring and summer 1331).
- Karimi Dostan, Gholamhossein, Ilami Kurdish: Badra Dialect Survey, Tehran, Bagh No, 2010

